

# Ruch turystyczny na ścieżce dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody” w Kampinoskim Parku Narodowym

*Katarzyna Dzioban, Przemysław Płoskonka, Artur Bosek, Michał Sadowski*

**Abstrakt.** Ścieżki dydaktyczne to szlaki piesze, które prowadzi się tak, aby na ich trasie znalazło się jak najwięcej interesujących obiektów przyrodniczych lub historycznych. Tworzy się je w celu regulacji ruchu turystycznego, aby ukierunkować go w miejsca szczególnie interesujące dla zwiedzających, a jednocześnie tak, aby nie zagrażało środowisku przyrodniczemu. Ścieżki dydaktyczne pozwalają samodzielnie poznawać mijane miejsca w sposób poglądowy. Rozwijają i wzbogacają kulturę turystyczną wszystkich jej użytkowników bez względu na wiek. Ścieżka dydaktyczna „Do Lipkowskiej Wody” otwarta została we wrześniu 2015 roku i jest dziesiątą tego typu ścieżką w Kampinoskim Parku Narodowym. Ma 1,4 km i prowadzi wokół polany wypoczynkowej w Lipkowie. W pracy dokonano monitoringu ruchu turystycznego na ścieżce dwa miesiące po jej oficjalnym otwarciu. Chodziło o uzyskanie informacji dotyczących frekwencji na ścieżce oraz profilu jej użytkowników.

**Słowa kluczowe:** ścieżka dydaktyczna, monitoring ruchu turystycznego, Kampinoski Park Narodowy

**Abstract.** **Tourist traffic on the educational path „To Lipkowska Water” in Kampinos National Park.** Educational paths are hiking paths which have been designed to show as many as possible interesting natural or historical objects. They are created to regulate tourist traffic and direct it to places especially interesting for visitors in a way that does not threaten the nature. Natural paths allow yourself to learn about the passing places in an illustrative manner. They develop and enrich the culture of tourism of all their users regardless of age. Educational path „To Lipkowska water” was established in 2015 as the tenth of this type of paths in Kampinoski National Park. The path is 1.4 km and goes around the clearing Lipków. The aim of the study is to analyze the number of tourists and the use of paths in autumn. Late autumn and the month of November there is not a favorable time for trekking. The authors wanted to find out what the attendance on the path and what is the profile of its users.

**Keywords:** educational path, monitoring of tourist traffic, Kampinoski National Park

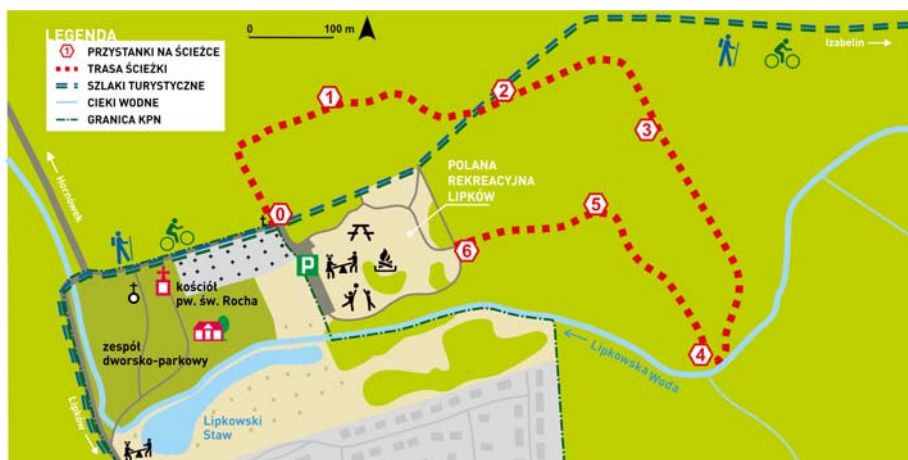
## Wstęp

Idea ścieżek dydaktycznych wywodzi się z XVIII w. i wiąże się z powstającymi wówczas w Europie parkami romantycznymi (Alejziak, Maciejowski 2013). Poprowadzone w nich alejki miały przybliżyć filozofię Oświecenia głoszącą życie w harmonii z naturą oraz umiłowanie do

przyrody i przeszłości. Pomysł ich tworzenia w obecnej postaci – i edukowania turystów bezpośrednio podczas ich pobytu w lesie – zrodził się jednak w latach 60. XX wieku w USA, a w Polsce upowszechnił się dopiero w połowie lat 70. XX w. (Kurczewski 2010). Olaczek (1999) podaje, iż mianem ścieżki dydaktycznej należy określać wyznakowane trasy, wzdłuż których znajdują się obiekty warte bliższego poznania, interesujące, szczególnie piękne lub osobliwe albo mające znaczenie w nauczaniu. W praktyce obiekty te powinny zostać opisane i objaśnione na specjalnych tablicach znajdujących się przy ścieżce. Ścieżki dydaktyczne wyznacza się najczęściej na obszarach o wyjątkowych walorach krajobrazu lub przyrodniczych – głównie w parkach narodowych czy rezerwach przyrody, ale również wokół miejscowości o turystycznym charakterze (Alejziak, Maciejowski 2013).

Ścieżki dydaktyczne stanowią dzisiaj istotny element zagospodarowania rekreacyjnego lasów, są narzędziem edukacji ekologicznej i edukacji leśnej społeczeństwa. Jednak celem ich tworzenia jest nie tylko zaznajomienie turystów z otaczającym środowiskiem przyrodniczym czy obiektami kulturowymi, ale także konieczność regulacji ruchu turystycznego na terenach chronionych (Kowalczyk, Ciuryło 2001).

Ścieżka dydaktyczna „Do Lipkowskiej Wody” (ryc. 1) utworzona została we wrześniu 2015 r. w celu zaprezentowania walorów przyrodniczych i historycznych wsi Lipków, położonej w gminie Stare Babice, 10 km od granic Warszawy. Ścieżka „Do Lipkowskiej Wody” ma 1,4 km długości, a na jej trasie znajduje się 7 przystanków z tablicami informacyjnymi. Utworzenie ścieżki oraz modernizacja polany wypoczynkowej w Lipkowie stanowiły główną część projektu unijnego realizowanego w ramach działania Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Jego głównym celem było skierowanie ruchu turystycznego na polanę wypoczynkową w Lipkowie, a tym samym zabezpieczenie południowowschodniej części Kampińskiego Parku Narodowego przed nadmierną penetracją i niekontrolowaną presją turystów.



**Ryc. 1.** Plan ścieżki dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”  
*Fig. 1.* The plan of educational path "To Lipkowska Water"

## Cel badania

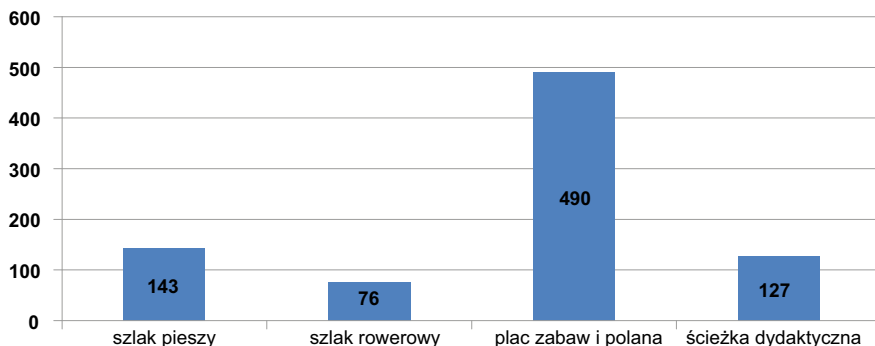
Celem badania było przeprowadzenie monitoringu ruchu turystycznego na polanie wypoczynkowej w Lipkowie w Kampinoskim Parku Narodowym, ze szczególnym uwzględnieniem nowo utworzonej ścieżki dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”. Ponadto analizie poddano profil jej użytkowników oraz opinie dotyczące zagospodarowania ścieżki.

## Materiał i metodyka badania

Badanie przeprowadzono w drugiej połowie listopada 2015 r. w godzinach 10-16 na polanie wypoczynkowej w Lipkowie oraz na trasie ww. ścieżki dydaktycznej. Obserwacja ruchu turystycznego w tym miejscu była pierwszym badaniem dokonanym po modernizacji polany i otwarciu ścieżki dydaktycznej. W badaniu wykorzystano kwestionariusz ankiety oraz kartę ruchu turystycznego. Przez 9 dni trwania badania odnotowano 850 osób, które pojawiły się na polanie w Lipkowie. Spośród tej grupy ze ścieżki dydaktycznej skorzystało 127 osób. Wspomniany kwestionariusz ankiety skierowano jedynie do nich.

## Wyniki badania

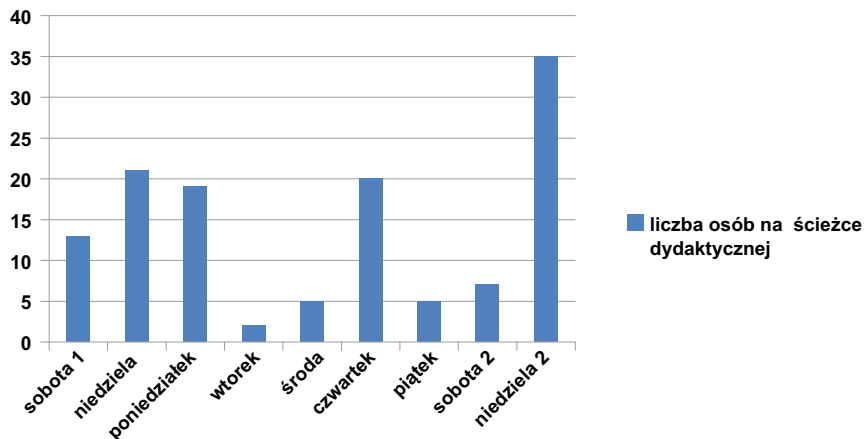
Wśród 850 osób, które w okresie badania pojawiły się na polanie w Lipkowie 42% stanowili mężczyźni, 34% kobiety a 24% dzieci. Najwięcej osób, co zresztą zrozumiałe, zanotowano w dni wolne od pracy. Średnio w soboty zaobserwowano 92 osoby, a w niedzielę 236 osób. W dni powszednie polanę odwiedziły 192 osoby, co daje średnio 38 osób na dzień. Większość zaobserwowanych osób (59%) przebywała jedynie na polanie i zorganizowanym na niej placu zabaw. Ze ścieżki dydaktycznej skorzystało tylko 15%. Nieco więcej było tych, którzy wędrowali po parku oznakowanymi szlakami turystycznymi. Najmniejszą liczbę zaobserwowanych stanowili rowerzyści (ryc. 2).



**Ryc. 2.** Liczba osób w poszczególnych miejscach monitoringu podczas całego okresu badania w podziale na użytkowników szlaków, ścieżki dydaktycznej i polany z placem zabaw

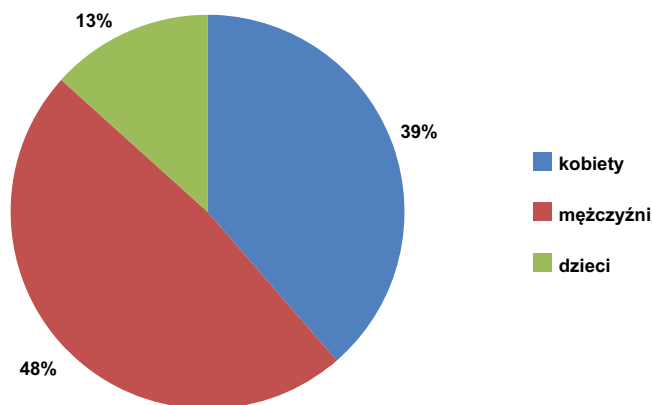
*Fig. 2. The number of people in every place of monitoring during the study period based on users path, nature path and glades with playground*

Spośród 127 osób, które w okresie badania skorzystały ze ścieżki dydaktycznej, 76 spacerowało po niej w dni wolne od pracy (sobota, niedziela). W dni powszednie ze ścieżki skorzystało łącznie 51 osób (ryc. 3).



Ryc. 3. Liczba użytkowników ścieżki dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”  
 Fig. 3. The number of users educational path “To Lipkowska Water”

Wśród wszystkich użytkowników ścieżki więcej było mężczyzn (61 osób) niż kobiet (49 osób). Dzieci, bez podziału na płeć, stanowiły jedynie 13% całej grupy (ryc.4).

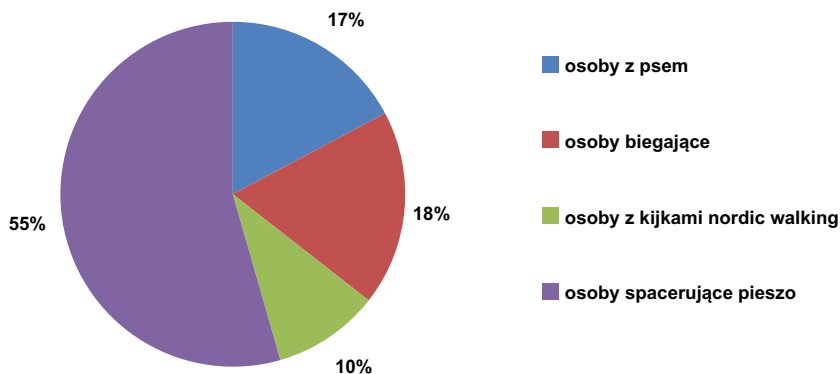


Ryc. 4. Użytkownicy ścieżki dydaktycznej  
 Fig. 4. Users of educational path

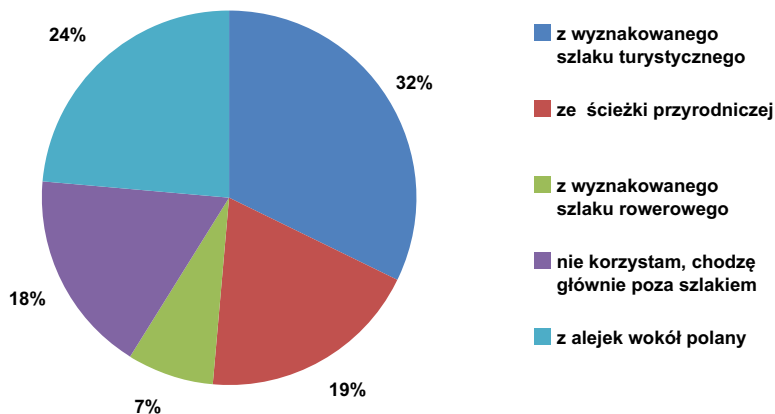
Najczęściej reprezentowaną kategorią wiekową wśród przyjeżdżających na polanę i użytkowników ścieżki stanowiły osoby w przedziale 30-44 lata (37% odwiedzających). Osoby starsze z przedziału wiekowego 45-64 stanowiły 28% badanych, a powyżej 65 lat tylko 20%. Ponad połowa użytkowników ścieżki (68%) to osoby z wykształceniem wyższym. Osoby

z wykształceniem średnim stanowiły tylko 17%. Ze względu na miejsce zamieszkania odwiedzających wyodrębniono trzy grupy: najliczniejszą stanowili mieszkańcy Lipkowa oraz miejscowości położonych w niewielkiej odległości od polany, kolejną stanowili mieszkańcy Warszawy, a najmniej liczną osoby zamieszkujące województwo mazowieckie.

Obserwacja ruchu na polanie i ścieżce dydaktycznej pokazała, że ponad połowę osób stanowili użytkownicy wędrujący pieszo. Osoby spacerujące z psem stanowiły 17% zaobserwowanych. Nieco więcej odwiedzających korzystało ze ścieżki jako trasy do biegania. Niewielki odsetek osób (10%) porusza się trasą ścieżki dydaktycznej z kijkami nordic walking (ryc. 5). Pytanie o sposób korzystania ze ścieżki dydaktycznej zadano również w ankiecie (ryc. 9).



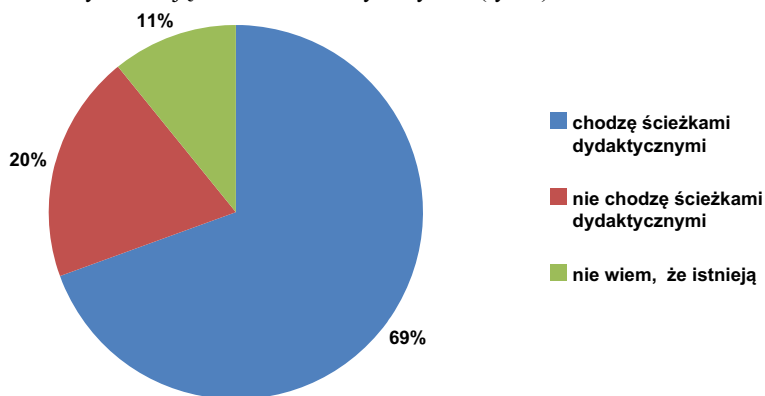
**Ryc. 5.** Udział procentowy użytkowników ścieżki dydaktycznej z uwagi na formę aktywności  
*Fig. 5. The percentage of users educational path divided into a form of activity realized on trail*



**Ryc. 6.** Wykorzystanie szlaków i tras rowerowych oraz ścieżki dydaktycznej w okolicach Lipków  
*Fig. 6. The use of trails, bike trails and educational path in the area of Lipków*

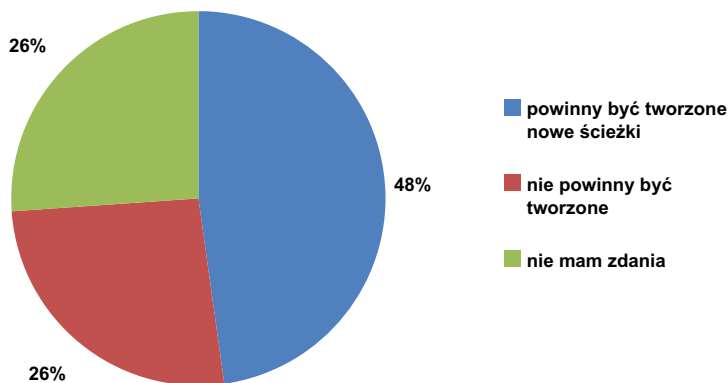
Analiza wyboru tras poruszania się po parku (ryc. 6) pokazała, że większość badanych (32%) porusza się po parku wyznakowanymi szlakami oraz alejkami wokół polany (24%).

Porównywalna liczba osób wskazuje także na ścieżkę dydaktyczną (19%) i poruszanie się poza szlakami. Zdecydowana większość badanych (69%), z którymi przeprowadzono wywiad w Lipkowie deklaruje, że korzysta ze ścieżek dydaktycznych utworzonych na obszarze parku. Co piąta osoba nie chodzi tego typu trasami, a tylko 11% nie wiedziało, że w Kampinoskim Parku Narodowym istnieją też inne ścieżki dydaktyczne (ryc. 7).



**Ryc. 7.** Korzystanie ze ścieżek dydaktycznych

*Fig. 7. The use of educational path*

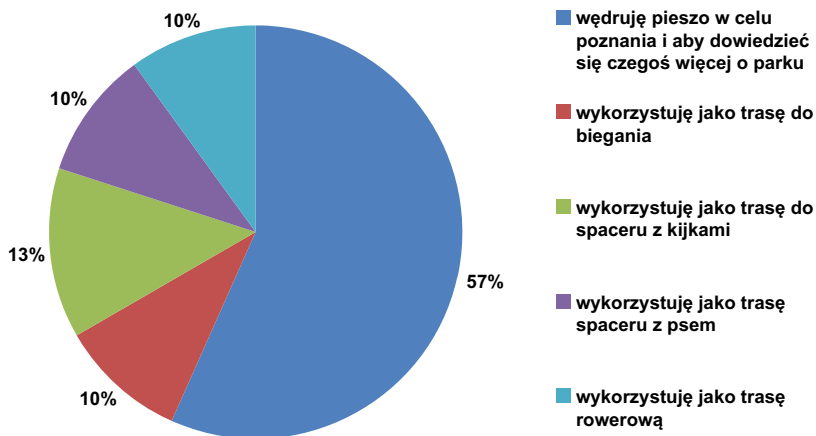


**Ryc. 8.** Opinie na temat potrzeby tworzenia nowych ścieżek dydaktycznych na obszarze KPN

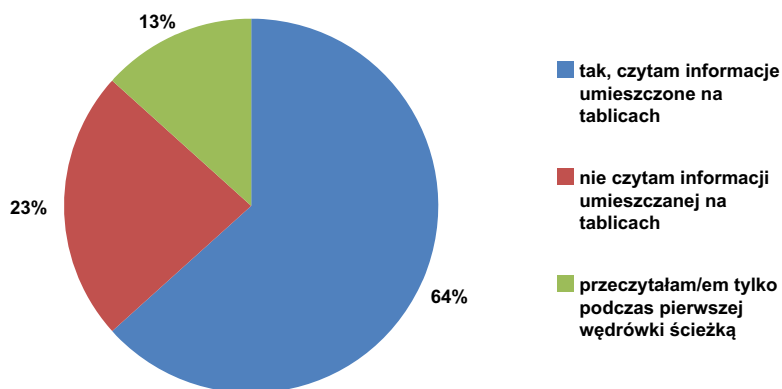
*Fig. 8. Opinions on need to create new educational paths in the area of KPN*

Na pytanie o potrzebę tworzenia nowych ścieżek dydaktycznych na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego (ryc. 8), prawie połowa badanych wyraża opinię, że należy je projektować i tworzyć.

Ponad połowa badanych osób (57%) wędruje pieszo trasą ścieżki w celach poznawczych, kierując się chęcią uzyskania nowych informacji dotyczących parku. Pozostali respondenci wykorzystywali ścieżkę do spaceru nordyckiego (13%), biegania, spaceru z psem oraz jako trasę do przejazdu rowerem (ryc. 9).



**Ryc. 9.** Sposób korzystania ze ścieżki dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”  
*Fig. 9. The way of using educational path "To Lipkowska Water"*



**Ryc. 10.** Zapoznanie się z informacjami na tablicach przy ścieżce dydaktycznej „Do Lipkowskiej Wody”  
*Fig. 10. Information on the boards at the educational path "To Lipkowska Water"*

W kwestionariuszu zapytano również, czy spacerując po ścieżce, respondenci zapoznają się z informacjami umieszczonymi na rozmieszczonych wzdłuż trasy tablicach. Ponad połowa (64%) użytkowników zapoznała się z nimi, ale prawie co czwarta osoba przyznała jednak, że nie czyta informacji o wyeksponowanych na ścieżce obiektach (ryc. 10).

Respondentów poproszono również o ocenę ścieżki w skali od 1 do 6, gdzie 1 to ocena najgorsza, a 6 najlepsza. Najwięcej punktów (519) otrzymało zagadnienie oznakowanie ścieżki i umieszczenie na niej tablic informacyjnych. Ankietowani oceniali tutaj czytelność oznakowania oraz przydatność informacji umieszczonych na tablicach. Niewiele mniej punktów (498) uzyskało zagadnienie przejezdności ścieżki (wygody, komfortu i stanu nawierzchni). Kolejna kwestia dotyczyła przebiegu trasy – pomysłu, doboru punktów pośrednich (odległości

rozmieszczenia tablic), długości trasy. Te zagadnienia zostały ocenione na 462 punkty. Najmniej punktów (441) otrzymała atrakcyjność ścieżki (krajobraz i walory przyrodnicze mijanych miejsc).

## Podsumowanie

Dla większości osób listopad nie jest raczej odpowiednim okresem do podejmowania pieszych wędrówek. Chociaż w trakcie prowadzenia badania odnotowano 850 osób, które odwiedziły polanę wypoczynkową w Lipkowie, to w porównaniu z innymi miesiącami, wynik ten stanowi niewielką liczbę odwiedzających Kampinoski Park Narodowy. Tym bardziej, że większość zaobserwowanych stanowili tzw. stali bywalcy, tzn. osoby z Lipkowa i Hornówka lub najbliższej okolicy, które najczęściej korzystały (byli to głównie rodzice z dziećmi) z placu zabaw na polanie wypoczynkowej. Nie powinno dziwić, że tylko niewielki odsetek tej grupy zdecydował się skorzystać ze ścieżki dydaktycznej.

## Literatura

- Alejski B., Maciejowski W. 2013. Ścieżki dydaktyczne Bieszczadzkiego Parku Narodowego jako element edukacji środowiskowej dzieci i młodzieży. SIM CEPL, Rogów, 37: 31-38.
- Kowalczyk K., Ciuryło M. 2001. Ścieżka przyrodniczo-historyczno-dydaktyczna wokół Krasnobrodu, UMIG Krasnobród.
- Kurczewski R. 2010. Ścieżki dydaktyczne. (W:) Gwiazdowicz D. J. (red), Edukacja przyrodniczo-leśna, poradnik. G&P Oficyna Wydawnicza.
- Olaczek R. 1999. Ochrona przyrody i środowiska. WSiP, Warszawa.
- <http://www.kampinoski-pn.gov.pl/do-sciagniecia/file/156-sciezka-do-lipkowskiej-wody-przewodnik>

**Katarzyna Dzioban, Przemysław Płoskonka, Artur Bosek, Michał Sadowski**  
Wydział Turystyki i Rekreacji,  
Akademia Wychowania Fizycznego w Warszawie  
[arturboss@wp.pl](mailto:arturboss@wp.pl), [katarzyna.dzioban@awf.edu.pl](mailto:katarzyna.dzioban@awf.edu.pl),  
[przemyslawploskonka@gmail.com](mailto:przemyslawploskonka@gmail.com), [m.a.sadowski@gmail.com](mailto:m.a.sadowski@gmail.com)